

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ebeveynlerin Karar Alma Sürecine Katılımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Sibel Okyay¹, Ferudun Kılıçarslan², İsmail Vural³, Murat Kaynarca⁴

DOI 10.5281/zenodo.7540504

Özet

Yapılan araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma kapsamında öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirilerek "Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımı nasıldır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler arasından amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen gönüllü 12 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada okul öncesi kurumlarda aileler eğitim-öğretim faaliyetleri, okulun fiziki durumu ve aile iş birliği konularında kararlara katıldıkları belirlenmiştir. Ailelerin kararlara katılım göstermesinin, okulda alınan kararların niteliğini ve uygulanabilirliğini artırması ve kararlar hakkında bilgilendirmeyi artırması yönünden kararların niteliğine etki ettiği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada okuldan, ailelerin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklı faktörlerin okul öncesi kurumlarda ailelerin kararlara katılımını engellediği belirlenmiştir. Bunlara ek olarak okul öncesi kurumlarda ailelerin kararlara katılımını arttırmak için aile-okul etkileşiminin artırılması ve ailelere eğitim verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, aile katılımı, karar verme süreci, nitel araştırma

Evaluation Of Teacher's Opinions On The Participation Of Parents In Decision-Making Process In Pre-School Education Institutions

Abstract

In this study, it is aimed to examine the participation of families in the decision-making process in preschool education institutions. In line with this purpose, interviews were conducted with the teachers within the scope of the research and "How is the participation of families in the decision-making process in pre-school education institutions?" search for an answer to the question. The research was planned and conducted in the case study pattern, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 12 volunteer teachers who were determined by the purposeful sampling method among the teachers working in pre-school education institutions in the 2022-2023 academic year. Research data were collected with a semi-structured interview form. The data of the research were analyzed by content analysis method. In the research, it was determined that families in preschool institutions participate in decisions about educational activities, the physical condition of the school and family cooperation. It has been determined that the participation of the families in the decisions affects the quality of the decisions in terms of increasing the quality and applicability of the decisions taken at school and increasing the information about the decisions. In addition, it was determined in the study that factors originating from the school and the socio-economic status of the families prevented the participation of families in the decisions in pre-school institutions. In addition to these, it has been suggested to increase family-school interaction and provide training to families in order to increase the participation of families in decisions in pre-school institutions.

Key words: Pre-school, family involvement, decision-making process, qualitative study.

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, xebele@hotmail.com

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, feridun1204@gmail.com

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, vural0099@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, mrtkynrc@hotmail.com

GİRİŞ

Bireyin ilk sosyal çevresi olan ailesi, okula başlayana kadar onun eğitsel gelişiminden de birinci derecede sorumludur. Çocuğun okulla tanıştığı ilk kademe okul öncesi eğitim, 3-6 yaş grubundaki çocukların sadece ilkökula ve okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarını değil aynı zamanda çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal olarak desteklenmesini de içeren bir süreçtir. Bu sürece ailenin de katılımı, eğitimden alınan verimin artmasıyla doğru orantılıdır. Milli Eğitim Bakanlığının 2006 yılında yayınladığı 36-72 aylık çocuklar için hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Programı”nda aile katılımının yer aldığı programla eğitim alan çocuğun gelişiminde olumlu etkinin kalıcı olduğu ve öğrendiklerini günlük hayatına aktarmalarının daha kolay olduğu vurgusu yer almaktadır (MEB, 2006). Morrison (2003; akt. Çamlıbel Çakmak, 2010) da aile katılımını anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimlerine katkıda bulunmaları için erken çocukluk eğitimi programına katıldıkları bir süreç olarak tanımlamıştır.

Okul öncesi eğitim kurumları, ebeveynlere çocuklarının eğitimi sırasında hazır bulunma fırsatı sunar. Ayrıca bu kurumlar, aynı düşüncede olan ailelerin bir araya geldiği ve çocuklarının eğitim sorunlarını birlikte çözmeye çalıştıkları yerlerdir (Oğuzkan ve Oral, 2003). Ailenin okul öncesi eğitime katılımının amacı eğitimin sürekliliğini ve bütünlüğünü sağlamaktır. Temel amaç, çocukların hem okulda hem de evde güvenli ve kontrollü bir şekilde gelişimlerinin sürekliliğini desteklemek ve istenen davranış değişikliklerini sağlamak için evde eğitime destek olmaktır (Tezel-Şahin ve Ünver, 2005).

Ailenin çocuğun günlük aktivitelerine katılması karşılıklı yarar sağlar. Çocuklar diğer çocuklarla etkileşime girdiğinde ve iş birliği yaptığında öğrenme etkinlikleri ve beceri kazanımı kolaylaşır. Aileler, çocuklarla daha iyi ilişkiler kurarak çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunur (Reeves, 2007; akt. Yazar, Çelik ve Kök, 2008).

Aile, okul öncesi dönemde çocuğun en etkili sosyalleşme ortamı olarak değerlendirilir. Çocuk aile kurumunda sosyal bir birey olmayı öğrenirken kişilik oluşumunun temeli için de model alma ihtiyacı içindedir. Çocuğun yakın aile üyelerinden biriyle kuracağı özdeşleşme onun kişilik gelişimine yardımcı olacaktır. Ailenin sosyoekonomik ve kültürel düzeyi de çocuğun duygusal ve toplumsal gelişiminde belirleyici olabilmektedir. Anne babanın aile içi tutumu yani çocuğa tanıdığı özgürlük, gösterdiği hoşgörü, sevgi ve güven çocuğun daha bağımsız ve sağlam bir kişilik geliştirmesine yardımcı olurken aksi tutum içerisinde olan ailelerin çocuklarında bağımlı ve zayıf bir kişilik oluşur. Ancak ailenin çocuk üzerindeki etkisi yaşı büyüdükçe azalma eğilimindedir, yerine arkadaşlar gibi aile dışı faktörler girer. Aile ilişkilerinin sağlıklı olması bir başka ifade ile duygusal etkileşimin güçlü olması çocukların psiko-sosyal gelişimini etkilemekte başarılı bireyler olarak yetişmelerini sağlayabilmektedir (Yavuzer, 2002).

Çocuk dünyaya gelişi itibarıyla ilk eğitimini ailede almakta böylece öğrenme ve gelişimin temeli ailede atılmaktadır. Özellikle ana dili kullanma yeterliliği, yetişkinlerle iletişim kurma becerisi, başarı motivasyonu, çalışma alışkanlıkları ve dikkatini belli bir alana yoğunlaştırabilme gibi özelliklerin önemli bir bölümü aile kurumu içinde gerçekleşmektedir. Aile ortamı, çocukların öğrencilik dönemlerinde birbirinden farklı olmalarının en önemli sebebidir (Arik, 1991). Çocuğu doğumdan itibaren yetiştirme sorumluluğuna sahip olan aile, çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimini takip eder, sahip olduğu potansiyeli uygun bir performansla en iyi şekilde kullanabilmesi için her yaşta destekler. Aile, çocuğun yaşamı boyunca önemli bir faktördür. Ancak aile kimi zaman kullandığı yöntemlerle çocuk üzerinde oluşturduğu yüksek beklentiler nedeniyle var olan potansiyeli doğru kullanamamaktadır. Yapılan araştırmalarda yüksek performans beklenen çocuklar, bu beklentiyle baş

edemediklerinden başarı motivasyonları düşmekte, yapılan işleri yarım bırakmaktadırlar, yüksek performans beklenmeyen çocuklar ise kendilerini daha fazla motive ederek başarıya çabası içerisinde girmektedirler (Arkonaç, 1993).

Aile, çocuğun temel güven duygusu olan özgüvenini yani bireyin kendisini önemli, değerli, yetenekli ve başarılı algılama düzeyini kararlı, tutarlı ve olumlu yaklaşımlarla yüksek tutarsa çocuğun motivasyonu da yüksek olacağından başarı da beraberinde görülecektir. Anne baba tarafından iyi anlaşıldığını duyumsayan çocuk için öğrenme doğal bir süreç olarak gelişecektir. Beklenti düzeyi gerçekçi olan ve kendi yeterliliklerini keşfetmelerine olanak sağlayan ailelerin çocukları daha özgüvenli ve yaratıcı özellikler göstermektedir (Yavuzer, 2002).

Çocuklar doğdukları andan itibaren inançlarını, tutumlarını ve alışkanlıklarını şekillendiren bir aile ortamında yaşarlar. Aile, çocuğun ilk öğretmeni ve evde oluşan doğal öğrenme ortamı, bir öğretmenin yaratabileceği herhangi bir durumdan daha zengin bir fırsat sağlayabilir. Çocuklara keşfetme, çevreleriyle aktif olarak etkileşim kurma ve gözlemleri taklit ederek öğrenme konusunda sonsuz fırsatlar sunar. Çocuklar özgün bir eğitim ortamına girdiklerinde, ailelerin öğrenmeye bu doğal katkıyı geliştirmek ve sürdürmek için yardıma ve desteğe ihtiyaçları olabilir (Gürşimşek, 2002).

Bir çocuğun karakter gelişimi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanması, okul öncesi dönem de dahil olmak üzere 0 ila 6 yaş arasında gerçekleşir. Aile, bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinmenin temelini oluşturur. Okul öncesi kurumlar, erken çocukluk döneminde ailenin bu rolüne katkıda bulunur. Bu nedenle eğitim ancak girişimci, kendine hakim, kendi haklarına ve başkalarının haklarına hoşgörülü, yetenekli ve modern toplumun gerektirdiği şekilde duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen kişiler tarafından gerçekleştirilebilir. Okul öncesi dönem çocuklarının eğitimine gereken özen ve önemin verilmesi ile ifade edilen durumlar sağlanabilir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000).

Birçok çalışma, çocuğun sosyal çevresini desteklemenin önemini vurgulamaktadır. Desteklenmeyen sosyal çevreye sahip bir çocuk okul öncesi eğitim programından yararlanmış olsa bile, program sona erdikten sonra çevre değişmemekte ve programda kazanılan beceriler sürdürülememekte ve ihmal edilmektedir (Ersoy, Ömeroğlu ve Kandır, 2003). Çocuğun genel gelişimini desteklemek için okul öncesi eğitim program etkinlikleri, ailenin eğitim sürecinin bir parçası olmasını sağlamalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aile-öğretmen etkileşimi yaratan aile-katımlı öğrenmenin önemini vurgulayarak öğretmenlere rehberlik etmek amacıyla "Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi" hazırlamıştır (MEB, 2013). Bu çabalara paralel olarak aile katılım faaliyetlerinin uygulanmasında da bazı aksaklıklar ve sorunlar yaşanmaktadır. Araştırmalar, okul öncesi çocuklarının gelişimi ve eğitimi için hem ailelerin hem de öğretmenlerin birlikte çalışmak istediğini ancak bunun tam olarak sağlanamadığını ve aile katılımı araştırmalarından önce birçok engel olduğunu göstermektedir (Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas, 2019; Güzelyurt, Bilge ve Ökten, 2019; Orçan. Kaçan, Kimzan, Güler Yıldız ve Çağdaş, 2019; Toran ve Özgen, 2018). Yapılan araştırmada aile katılımının nasıl olduğuna ilişkin olarak öğretmen görüşlerine göre bir durum tespiti yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında ebeveynlerin karar alma sürecine katılımının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda "Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımı nasıldır?" problemine yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada nitel bir araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında görev yapan öğretmenler arasından amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen gönüllü 12 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım gösteren 12 öğretmene ait kişisel bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1. Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait veriler

Demografik Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	10	83,3
	Erkek	2	16,6
Mezun olunan fakülte	Eğitim	12	100
	Diğer	-	-
Branş	Okul Öncesi Öğretmeni	12	100
Yaş	25-30	4	33,3
	31-40	4	33,3
	41 ve üstü	4	33,3
Mesleki Kıdem (Yıl)	1-5	4	33,3
	6-10	4	33,3
	11-15	4	33,3
	16 ve üstü	4	33,3
Görev Yapılan Okuldaki Hizmet Süresi	1-3	3	25
	4-6	3	25
	7-9	4	33,3
	10 ve üstü	2	16,6
Öğrenim Durumu	Lisans	9	75
	Lisansüstü	3	25
Toplam		12	100

Araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin tamamın Eğitim Fakültesi mezunu ve Okul Öncesi Öğretmeni branşındadır. Ayrıca öğretmenlerin %83,3'ü kadın (n=10), %16,6'sı erkek (n=2); %33,3'ü 25-30 (n=4), %33,3'ü 31-40 aralığında (n=4), %33,3'ü 41 ve üstü yaşta (n=4), %33,3'ü 1-5 (n=4), %33,3'ü 6-10 (n=4), %33,3'ü 11-15 (n=4), %33,3'ü 16 yıl ve üstü (n=4) mesleki kıdeme, %25'i 1-3 yıl (n=3), %25'i 4-6 yıl (n=3), %33,3'ü 7-9 yıl (n=4), %16,6'sı 10 ve üstü yıl (n=2) aynı okulda görev yaptığı, %75'inin lisans (n=9), %25'i ise lisansüstü eğitim mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form, öğretmenlerin okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda dört soru bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmenlere yöneltilen sorular şu şekildedir:

1. Okul öncesi kurumlarda aileler hangi durumlarda kararlara katılmaktadır?
2. Ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermeleri kararın niteliğine nasıl etki etmektedir? Örneklendirebilir misiniz?
3. Okul öncesi kurumlarda ailenin karar katılımını engelleyen faktörler nelerdir?
4. Okul öncesi kurumlarda ailenin karara katılımını arttırmak için neler yapılabilir?

Verilerin Toplanması

Yapılan araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin karar verme sürecine katılımına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasından sonra katılımcı öğretmenler gönüllük esasına göre belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenler belirlendikten sonra öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak için ders saatleri dışında uygun oldukları mekanlarda istekleri doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada elde edilen veriler araştırmacı tarafından içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi yapılırken her bir soruya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden kodlar oluşturulmuş, kodlardan da temalar oluşturulmuştur. Bu işlemler yapılırken öğretmenlere Ö1, Ö2, Ö3... gibi kodlar verilmiştir.

Araştırmada içerik analizi dört basamakta gerçekleştirilmiştir:

1. Görüşme formu ile toplanan verilerdeki öğretmenlerin görüşleri yazılı metin haline getirilerek ve görüşlerden yola çıkılarak kodlamalar yapılmıştır.
2. Kodlar bir araya getirilerek çeşitli temalar oluşturulmuştur.
3. Oluşturulan tema ve kodlar düzenlenmiştir.
4. Bulguların tanımlaması ve yorumlanması yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bulgular

Birinci Görüşme Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Okul öncesi kurumlarda aileler hangi durumlarda kararlara katılmaktadır?” birinci görüşme sorusu çerçevesinde öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu ulaşılan temalar ve kodlar frekansları ile birlikte Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul öncesi kurumlarda ailelerin kararlara katılımına ilişkin bulgular

Tema	Kodlar	f
Eğitim-Öğretim	Öğrenme faaliyetlerine destek verme	10
	Okula giriş-çıkış şeklini düzenleme	9
Faaliyetleri ile İlgili Alınan Kararlar	Giriş ve çıkış saatlerini öğrenci/öğretmen/veli durumlarını dikkate alarak düzenleme	8
	Eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili etkinlikleri düzenleme	7

Okulun Fiziki Durumu İle İlgili Alınan Kararlar	Okulun temizliği ve temizlik görevlisi temini	7
	Okulun güvenliği ile ilgili kararlara katılım (güvenlik görevlisi-kamera sistemi)	6
	Okulun bakım ve onarım işlerinin yapılması	6
Aile İle İşbirliğiyle Alınan Kararlar	Öğrencilerin beslenme durumu ile ilgili kararlara katılım göstermeleri	11
	Ailelerin mali konulardaki kararlara katılması	11
	Sosyal faaliyetler konusunda neler yapılabilecekler konusunda kararlara katılım göstermeleri	8

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcı öğretmenler “Okul öncesi kurumlarda aileler hangi durumlarda kararlara katılmaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtlar “Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ile İlgili Alınan Kararlar”, “Okulun Fiziki Durumu ile İlgili Alınan Kararlar” ve “Aile ile İşbirliğiyle Alınan Kararlar” temaları altında toplanmıştır.

Öğretmenler eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili alınan kararlar temasında öğrenme faaliyetlerine destek verme, okula giriş-çıkış şeklini düzenleme, giriş ve çıkış saatlerini öğrenci/öğretmen/veli durumlarını dikkate alarak düzenleme konuları üzerinde durmuşlardır. Bunun yanı sıra ailelerin eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili etkinlikleri düzenleme konularında okul kararlarına katılım gösterdikleri öğretmen görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Öğrenme faaliyetlerine destek verme noktasında araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; *“Sınıf içerisinde yapılacak olan el becerisi gerektiren aile desteği gerektiren faaliyetlere karar verirken ailelerle görüşmeler yapmam, öğrenme faaliyetlerinin yapımını kolaylaştırmaktadır. Öğrenme faaliyetleri hususunda destek aldığım da öğrenme faaliyetleri istenilen düzeyde gerçekleşiyor.”*(Ö1) diyerek kendini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan bir başka öğretmen okula giriş-çıkış şeklini ve saatini düzenleme kapsamında; *“Aileler giriş-çıkış saatleri konusundaki kararlara yoğun olarak katılırlar. Servis saatleri veya diğer kardeşleri varsa o kardeşlerin derse giriş çıkış saatlerine göre talepleri olmaktadır. Giriş-çıkış saatleri resmi prosedüre göre esnek olan saat dilimleri ailelerle birlikte karar olarak düzenliyoruz.”* (Ö5) ifadesini kullanmıştır. Eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili etkinlikleri düzenleme konusunda ailelerin kararlara katılımı üzerinde duran bir öğretmen şunları ifade etmiştir: *“Bir öğretmen olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde aile desteğinin gerektirdiği yerlerde ailelerden alınan destek benim motivasyonumu yükseltmektedir. Çeşitli sınıf içi faaliyetler örneğin sulu boya çalışması, drama faaliyetleri gibi destek gerektiren durumlarda ailelerle birlikte karar alınması süreci güçlendirmektedir diyebilirim.”* (Ö8).

Öğretmenler okulun fiziki durumu ile ilgili alınan kararlar temasında okulun fiziki konularında düzenleme yaparken ailelerin görüşlerinin alınması veya ailelerin kararlara katılım göstermesinin okulun temizliği ve temizlik görevlisi temini ile okul güvenliği ile ilgili kararlara katılım konularında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ailelerin okulun bakım ve onarım işlerinin yapılması konularında okul kararlarına katılım gösterdikleri öğretmen görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Okulun temizliği ve temizlik görevlisi temini noktasında araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; *“Okulumuzda bir temizlik görevlisi var. Fakat bu temizlik görevlisi tek başına yeterli gelmiyor. Bazı dönemlerde Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından İŞKUR vasıtası ile temizlik görevlisi okulumuza gönderiliyor. Fakat eğitim-öğretim yılı içerisinde geliyor. Yani geç geliyor,*

ayrıca sözleşme süreleri kısa olduğu için erken ayrılıyorlar. Bu konuda aileler temizlik görevlisi temini konusunda Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından görevli gönderilene kadar kendileri destek olmaları yönünde kararlar almaktadır. Ekonomik açıdan iyi durumda olan aileler ücret karşılığında temizlikçi tutarak sınıfın temizlik sorununu gidermeye büyük katkı sağlıyorlar” (Ö2) ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca okulun güvenliği ile ilgili kararlara katılım (güvenlik görevlisi-kamera sistemi) kapsamında bir öğretmen; “Okulumuzda güvenlik görevlisi ve güvenlik kamera sistemi yoktu. Ailelerden gelen talepler üzerinde okula öncelikle güvenlik kamera sistemi döşettik. Ailelerin desteği ve ortak karar alarak yaptık. Böylelikle okulumuz daha güvenli bir okul haline geldi. Ayrıca ailelerle okula güvenlik görevlisi alma konusunda da görüş alışverişi yapıldı ve bu konuda ailelere çok büyük mali yükler getireceğinden vazgeçilmiştir. Gerek güvenlik görevlisi alım konusu gerekse de güvenlik kameralarının okula döşenmesi kararların tamamı ailelerle birlikte aldık.” (Ö6) ifadesini kullanmıştır. Bir başka öğretmen okulun bakım ve onarım işlerinin yapılması konusunda ailelerin kararlara katılımı üzerinde duran bir öğretmen şunları ifade etmiştir: “Okulda çeşitli dönemlerde bakım ve onarım işleri yapılmaktadır. Okulda bu işler için aile desteği alındığında veya bakım-onarım işleri konusunda ailelerden fikir alındığında bu tür fiziksel işlerin yapımına aileler katılım göstermektedir. Kadın öğretmen ağırlıklı eğitim kurumları olduğu için ailelerin bakım-onarım işlerinde yardımcı olmaları ve kararlara katılmaları yapılacak fiziksel işlerin daha hızlı çözülmesini sağladığını söyleyebilirim.” (Ö11).

Öğretmenler, aile ile iş birliğiyle alınan kararlar temasında özellikle öğrencilerin beslenme saatleri, beslenme içerikleri, evde beslenme durumları konularında “beslenme durumu” kodu altında görüşlerinin yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu görüşlerinin yanında okulun mali konularındaki kararlara katılım ve sosyal faaliyetler konusunda okulda neler yapılabileceği konularında ailelerin kararlara katılım gösterdikleri katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin beslenme durumu ile ilgili kararlara katılım göstermeleri noktasında araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; “Öğrencilerin beslenme saatleri ve beslenme saatlerinde hangi besinleri tüketecekleri ailelerle birlikte karar veririm. Böylece beslenme saatlerinde sıkıntı yaşamam.” (Ö1) şeklinde ifade ediyor. Ayrıca ailelerin mali konulardaki kararlara katılması kapsamında bir öğretmen; “Okulun bütçesi ailelerden toplanan aidatlar ile ayaktadır. Eğer velilerden mali anlamda destek gelmezse okulun mali konularda şleyişini sürdürmesi çok zordur. Aylık olarak toplanan ve genel okul ihtiyaçları için alınan mali yardımlar konusunda ailelerle birlikte kararlar alırım. Böylelikle ödemeler konusunda sıkıntı yaşamıyorum.” (Ö5) ifadesini kullanmıştır. Araştırmada sosyal faaliyetler konusunda neler yapılabilecekler konusunda ailelerin kararlara katılım göstermesi üzerinde duran bir öğretmen şunları ifade etmiştir: “Ben kendi sınıfımdaki öğrenci aileleri ile iş birliği içerisinde sosyal faaliyetleri planlıyorum. Yıl içerisinde ne zaman hangi faaliyetleri yapacağımıza sene başında birlikte karar veririz. Böylelikle kararlara katılan aile sayısında artış oluyor.” (Ö9).

İkinci Görüşme Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermeleri kararın niteliğine nasıl etki etmektedir? Örneklendirebilir misiniz?” ikinci görüşme sorusu çerçevesinde öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu ulaşılan temalar ve kodlar frekansları ile birlikte Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. *Ailelerin kararlara katılımının kararın niteliğine etkisine ilişkin bulgular*

<i>Tema</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Kararların Niteliğini Arttırması	Öğrencilere yarar sağlaması	10
	Okula yarar sağlaması	10
	İşbirliği ortamı oluşturmaları	9
	Uyum sorunlarını gidermesi	8
Kararların Uygulanabilirliğini Arttırması	Doğru kararların alınmasını sağlaması	12
	Alınan kararlara katılımın yüksekliğini sağlaması	11
	Kararların ortaklaşa alınmasını sağlaması	9
	Ailelerin görüş bildirmesi kararları uygulanabilirliğini sağlaması	8
Kararlar Hakkında Bilgilendirmeyi Arttırması	Bilgilendirmenin ailelerin okulda alınan kararlar hakkında farkındalıklarının artmasını sağlaması	7
	Bilgilendirmenin aile ile olan iletişimin artmasını sağlaması	7
	Bilgilendirmenin alınan kararların gerekçelerinin bilinmesini sağlaması	6

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcı öğretmenler "Ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermeleri kararın niteliğine nasıl etki etmektedir? Örneklendirebilir misiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar "Kararların Niteliğini Arttırması", "Kararların Uygulanabilirliğini Arttırması" ve "Kararlar Hakkında Bilgilendirmeyi Arttırması" temaları altında toplanmıştır.

Öğretmenler alınan kararların niteliğini arttırması temasında nitelikli kararların öğrencilere ve okula yarar sağladığı üzerinde durmuşlardır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılım gösteren öğretmenler, nitelikli kararların okulda ailelerle iş birliği ortamı oluşturmaları ve çeşitli uyum sorunlarını ortadan kaldırması konularına vurgu yapmışlardır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilere yarar sağlaması konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; "Ailelerin okulda alınan kararlara katılım göstermeleri öğrenci yararı yönünde nitelikli kararların çıkmasını sağlar. Çünkü aileler karar alımında görüşlerini belirttiğinde farkedilmeyen durumlar farkedilebilir hale gelebilir. Böylelikle çok yönlü bir karar mekanizması ile kararlar öğrenci lehine nitelikli çıkar diye düşünüyorum." (Ö3) diyerek kendini ifade ederken; bir başka öğretmen öğrenci yararı yanında okula yarar sağlamasını şu şekilde ifade ediyor: "Okulda alınan kararlara ailenin katılım göstermesi okul temelinde çeşitli yararları bulunmaktadır. Örneğin okul ile iletişimi güçlü olan aileler sayesinde okulun bakım ve onarım gibi çeşitli ihtiyaçları aile desteği ile karşılanabilir. Bunun gibi çok sayıda yarar sayabilirim." (Ö6). Bir başka öğretmen uyum sorunlarını giderme konusunda şunları ifade etmiştir: "Okul öncesi eğitim kurumlarına gelen öğrenciler yaş olarak küçük yaş grubu öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin yaşları itibarı ile aileye bağımlılıkları daha fazladır. Bundan dolayı okula uyum konusunda eğitim-öğretim yılının başında çok ciddi sıkıntılar çıkmaktadır. Bu sıkıntılar ailelerle iş birliği halinde alınan kararlar giderilmektedir. Böylelikle öğrencilerin uyum sorunları hızlı bir şekilde ortadan kalkmaktadır." (Ö12).

Öğretmenler kararların uygulanabilirliğini arttırması temasında doğru kararların alınmasını sağlaması, alınan kararlara katılımın yüksekliğini sağlaması ve kararların ortaklaşa alınmasını sağlaması konularında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ailelerin görüş bildirmesi yani kararlara katılım göstermeleri kararların uygulanabilirliğini sağlamasına katkı verdiği

katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Ailelerin okuldaki kararlara katılım göstermeleri kararların niteliğini arttırması bağlamında doğru kararların alınmasını sağladığını katılımcı bir öğretmen; *“Okulda alınan kararların öğretmenler ve okul yönetimleri tarafından ailelerin katılımı olmadan alınması doğru olmayan kararların çıkmasına neden olabilir. Bu her zaman için geçerli değil. Ama ailelerin kararlara katılması daha doğru karar alınmasını sağlayabilir.”* (Ö1) şeklinde ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ise alınan kararların niteliği, uygulanabilirliğini arttırdığı ve kararlara katılımı yükselttiğini şu şekilde ifade ediyor: *“Okulda oluşturulan sinerji öğretmenlerle birlikte aileleri de etkilemektedir. Okulda ailelerin kararlara katılımının gerçekleştirilmesi ilerleyen zamanlarda okulda alınan kararlara daha fazla ailenin görüş bildirmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla kararlara katılımı yükselmelere yaşanacaktır.”* (Ö7). Ayrıca bir başka öğretmen ise *“Ailelerin karar alımında görüş bildirmelerin kararların uygulanabilirliğini arttırmakta olduğunu ve bu durumun alınan kararların niteliğine olumlu yönde etki ettiğini”* (Ö11) belirtmiştir.

Öğretmenler, kararlar hakkında bilgilendirmeyi arttırması temasında özellikle bilgilendirmenin artmasının ailelerin okulda alınan kararlar hakkında farkındalıklarının artmasını sağlaması ve aile ile olan iletişimin artmasını sağlaması konularına vurgu yapmışlardır. Bu konuların yanı sıra ailelerin kararlara katılım göstermesinin bilgilendirmeyi arttırması ve bu durumun da beraberinde alınan kararların gerekçeleri ile birlikte bilinirliğini sağlamasına katkı verdiğine katılımcı öğretmenler vurgu yapmıştır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

“Kararlar Hakkında Bilgilendirmeyi Arttırması” teması altında bir öğretmen *“Bilgilendirmenin ailelerin okulda alınan kararlar hakkında farkındalıklarının artmasını sağlamaktadır. Bilgilenen aileler okulda çeşitli kararlar alındığının ve bu kararların kendilerince bilinmesi gerektiği konusunda farkındalıklarını arttırdığını söyleyebilirim. Bu durum daha çok okul tarafından yapılması gereken bir durumdur. Farkındalığı artan aileler nitelikli kararların çıkmasını sağlayabilir.”* (Ö5) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen bilgilendirmenin aile ile olan iletişimin artmasını sağlamasını *“Okulda öğrenci bağlamında yapılanlar ile ilgili olarak ailelerin bilgilendirilmesinin kararlara katılımı artırdığı gibi alınan kararların niteliğini de arttırır. Ayrıca bu yapılanlar aileler ile okul arasında iletişimi de arttırır.”* (Ö9) şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca bilgilendirmenin alınan kararların gerekçelerinin bilinmesini sağlaması konusunda katılımcı bir öğretmen; *“Bilgilendirmenin alınan kararların gerekçelerinin bilinmesini sağlaması konusunda ailelerin aklında soru işareti kalmasını engellemektedir. Alınan kararlar doğru bir şekilde gerekçelendirilip aileler bu gerekçelerle birlikte bilgilendirildiğinde nitelikli kararların okulda çıkmasında artışı sağlayabileceği gibi okul işleyişi hakkında ailelerin gözünde pozitif bir imajın oluşmasını sağlayabilir.”* (Ö10) ifadesini kullanmıştır.

Üçüncü Görüşme Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Okul öncesi kurumlarda ailenin karar katılımını engelleyen faktörler nelerdir?” üçüncü görüşme sorusu çerçevesinde öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu ulaşılan temalar ve kodlar frekansları ile birlikte Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörlere ilişkin bulgular

<i>Tema</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Okuldan Kaynaklı Faktörler	Okul ve aile arasındaki iletişim eksikliği	8
	Öğrenci sayısının fazla olması	7
	Okul yönetiminin veliye yönelik olumsuz davranışları	6
	Rehberlik faaliyetlerinin yetersizliği	6
Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumundan Kaynaklı Faktörler	Bazı ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması	7
	Ailenin ekonomik durumunun düşük olması	6
	Ailenin yapısı (geniş veya parçalanmış aile)	5
	Ailedeki çocuk sayısının fazlalığı	6
Diğer Faktörler	Ebeveynlerin iş yoğunluğundan dolayı okul kararlarına katılım gösterememeleri	8
	Aile kültürü	6
	Bilinçsizlik	5
	Okul öncesi eğitime yönelik bakış açısının olumsuz olması	4

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcı öğretmenler "Okul öncesi kurumlarda ailenin karar katılımını engelleyen faktörler nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtlar "Okuldan Kaynaklı Faktörler", "Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumundan Kaynaklı Faktörler" ve "Diğer Faktörler" temaları altında toplanmıştır.

Öğretmenler ailelerin okulda alınan kararlara katılımının etkileyen okuldan kaynaklı faktörleri, okul ve aile arasındaki iletişim eksikliği, okuldaki öğrenci sayısının fazlalığı, okul yönetiminin veliye yönelik olumsuz davranışları olarak sıralamışlardır. Ayrıca öğretmenler rehberlik faaliyetlerinin yetersizliğini de ailelerin okulda alınan kararlara katılımını engelleyen okuldan kaynaklı faktörler olarak belirttikleri saptanmıştır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Okul ve aile arasındaki iletişim eksikliği konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; "Okul öncesi eğitimde aileler ve okul arasında iletişim eksikliği beraberinde ailelerin kararlara katılımını eksiltmektedir. Aileler ile ilişkilerin artması veya artırılması öğretmenlerin öncelikli görevi olmalıdır. Ayrıca şunu söyleyebilirim eğer bir okulda aile ile ilişkiler ve iletişim iyi durumda ise o okulda kararların ortak alındığını rahatlıkla söylenebilir." (Ö2) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını engelleyen faktörler arasında okuldaki öğrenci sayısının fazla olmasını ifade ederken şu sözleri kullanıyor: "Görev yaptığımda okulda öğrenci sayısının fazla olması ailelerin kararlara katılımını engellemektedir. Öğrenci sayısı fazla olduğu için ailelerle zorunlu haller dışında görüşmeye zamanım olmuyor. Çünkü çok sayıda öğrenci var." (Ö7). Bir başka öğretmen rehberlik faaliyetlerinin yetersizliğinin gerekçelendirirken şunları ifade etmiştir: "Okul faaliyetlerinde okul rehberlik biriminin önemli rolü bulunmaktadır. Rehberlik faaliyetleri okul-aile arasındaki bağın önemli bir parçasıdır. Fakat rehberlik birimi görevlerini yerine getirmediğinde veya bir okulda rehberlik faaliyetlerini yürütecek öğretmen yoksa ailelerin okul kararlarına katılımının düşük olması kaçınılmaz hale gelir." (Ö11).

Öğretmenler ailelerin okulda alınan kararlara katılımının etkileyen ailelerin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklı faktörleri bazı ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması, ailenin ekonomik durumunun düşük olması, ailenin yapısı (geniş veya parçalanmış aile) olarak sıralamışlardır. Ayrıca öğretmenlerin ailedeki çocuk sayısının fazlalığının da ailelerin okulda

alınan kararlara katılımını engelleyen faktörler olarak belirttikleri saptanmıştır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Bazı ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; *“Okulumuzun bulunduğu çevredeki ailelerin eğitim durumu düşüktür. Bu yüzden okul faaliyetlerine katılmadıkları gibi okula geldiklerinde de herhangi bir görüş belirtmekten çekinmektedirler. Hatta konuşmaya bile çekinmektedirler.”*(Ö4) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını engelleyen faktörler arasında ailenin ekonomik durumunun düşük olması ifade ederken şu sözleri kullanıyor: *“Okulun bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik yapısı düşük gelir grubuna sahip ailelerden oluşmaktadır. Ailelerin ekonomik açıdan güçlü olmamaları özellikle öğrenci ihtiyaçlarını temin ve okul aidatının ödenmesi konusunda sıkıntılar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum aileleri okuldan uzak kalmaya ittiğinden okulda aileyi karar alma süreçlerine dahil olmaktan da uzak tutar.”* (Ö5). Bir başka öğretmen ise ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını engelleyen faktörler arasında ailedeki çocuk sayısının fazlalığını şu sözlerle gerekçelendirmiştir: *“Sınıfımda bulunan öğrencilerin çoğunun kardeş sayısı 3 ve 5 arasında. Günümüz şartlarında bu sayıdaki bir çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak zordur veya karşılanırsa bile istenildiği gibi olmaz. Çocuk sayısının fazla olması ailelerin sorumluluklarını arttırdığından her çocuk ile yeteri kadar ilgilenilmesini engellemektedir.”* (Ö9).

Öğretmenler ailelerin okulda alınan kararlara katılımının etkileyen diğer faktörleri ebeveynlerin iş yoğunluğundan dolayı okul kararlarına katılım gösterememeleri, aile kültürü ve bilinçsizlik olarak sıralamışlardır. Ayrıca öğretmenler, ailenin okul öncesi eğitime yönelik bakış açısının olumsuz olmasının ailelerin okulda alınan kararlara katılımını engelleyen faktörler olarak belirttikleri saptanmıştır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Ebeveynlerin iş yoğunluğundan dolayı okul kararlarına katılım gösterememeleri konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; *“Sınıfımda bazı ailelerde her iki ebeveyninde çalışması günlük yaşamdaki iş yoğunluklarını arttırmaktadır. Bu yoğunluk ister istemez ailenin hafta içi okul saatlerinde yüz yüze görüşme olanağını zayıflatmaktadır. Daha çok telefonla görüşmelerle süreci götürmeye çalışmaktadırlar. Bu durumda ailelerin okul kararlarına katılımını sekteye uğratmaktadır.”* (Ö1) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını engelleyen faktörler arasında aile kültürünü ifade ederken şu sözleri kullanıyor: *“Ailede oluşan kültür, ailelerin okuldaki kararlara katılımını engellemektedir. Örneğin bazı ailelerde şöyle bir kültür var. Çocuğum ana sınıfında oyun oynamaya gidiyor. Ders yok, sınav yok gibi ifadeler kullanıyorlar. Bu kültür ailenin okula ilgisini zayıflatmaktadır.”*(Ö6). Bir başka öğretmen ise ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını engelleyen faktörler arasında bilinçsizliği şu sözlerle açıklıyor: *“Okul öncesi eğitim, öğrencilerin eğitim hayatlarına başlangıcını oluşturur. Öğrencilerin başarılı olmasında aile desteği önemlidir. Bu desteği idrak edemeyen veya tam olarak içselleştiremeyen aileler vardır. Bu ailelere ben bilinçsiz aile diyorum. Çünkü eğitim bilinci olan bir aile okul öncesi eğitiminde önemini bilir. Bu dünyada bilinen bir gerçektir. Bazı aileler bilinçli olmamalarından dolayı okul öncesi eğitimdeki çocuklarının eğitim aldıkları okullara yeteri kadar ilgi göstermiyorlar.”* (Ö7).

Dördüncü Görüşme Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Okul öncesi kurumlarda ailenin karara katılımını arttırmak için neler yapılabilir?” dördüncü görüşme sorusu çerçevesinde öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı

yapılandırılmış görüşmeler sonucu ulaşılan temalar ve kodlar frekansları ile birlikte Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ailelerin kararlara katılımını arttırmak için yapılması gerekenlere ilişkin bulgular

Temalar	Kodlar	f
Aile-Okul Etkileşiminin Arttırılması	İletişim arttırılmalı	11
	Sosyal faaliyetlerde artış sağlanmalı	8
	Alan uzmanlarından destek alınmalı	7
	Velilerle görüşmelere yeterli zaman ayarlanması	6
	Rehberlik faaliyetlerinde artış sağlanmalı	5
Ailelere Eğitim Verilmesi	STK'larla ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi	7
	Aile ziyaretleri yapılarak bilgilendirmeler yapılmalı	6
	Ailelere okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitimde ebeveyn rolüne yönelik bilimsel çalışmalar gönderilmesi	5
	Halk eğitim müdürlükleri ile iş birliği yapılarak ailelerin eğitim durumunun arttırılması (eğitim seviyesi düşük aileler öncelikli olmak kaydıyla)	5
	Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler verilmeli	8
Diğer Yapılması Gerekenler	Okul faaliyetlerine katılmayan veliler için etkinliklerin tekrar edilmesi	7
	Ailelere diğer eğitim kademelerinde öğrenci başarısı için okul öncesi eğitimin öneminin kavratılması	6

Tablo 5'te görüldüğü gibi katılımcı öğretmenler "Okul öncesi kurumlarda ailenin karara katılımını arttırmak için neler yapılabilir?" sorusuna verdikleri yanıtlar "Aile-Okul Etkileşiminin Arttırılması", "Ailelere Eğitim Verilmesi" ve "Diğer Yapılması Gerekenler" temaları altında toplanmıştır.

Öğretmenler ailelerin okulda alınan kararlara katılımının arttırmak için aile-okul etkileşimin arttırılması bağlamında iletişim arttırılması, sosyal faaliyetlerde artış sağlanması, alan uzmanlarından destek alınması, velilerle görüşmelere yeterli zaman ayarlanması konularına vurgu yapmıştır. Ayrıca öğretmenler rehberlik faaliyetlerinde artış sağlanmasının ailelerin okulda alınan kararlara katılımını arttıracaklarını vurgulamışlardır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

İletişimin arttırılması konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; "Okulda alınan kararlara ailelerin katılımını arttırmak için iletişimin arttırılması gerekmektedir. Çünkü aile ile iletişim zayıf olduğunda kararlara katılım olmadığı gibi okuldaki hiçbir faaliyete velilerin katılım göstermemeleri ile sonuçlanır. Nitekim geçmiş yıllarda iletişim eksikliğinden kaynaklı veli katılımının düşüklüğünü iletişim kanallarını güçlendirerek aştık."(Ö4) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını arttırmak için sosyal faaliyetlerde artış sağlanması gerektiğini ifade ederken şu sözleri kullanıyor: "Okulda düzenlenecek sosyal faaliyetler fazla olduğunda veli okula daha fazla gelerek öğretmen ve okul yönetimi ile iletişim ve etkileşime girer. Bu sayede çeşitli kararların alınmasında istekli olacağını söyleyebilirim. Eğer sosyal faaliyetler arttırılırsa veliler arasında da etkileşim artarak okul için olumlu bir sinerji oluşacağını söyleyebilirim."(Ö7). Bunun yanında öğretmenler alan uzmanlarından destek alınmasını belirtirken "Ailelerin kararlara katılımını arttırmaya çalışırken okul yönetimlerinin veya öğretmenler olarak bizlerin bazı zamanlarda

yetersiz kaldığı durumlar olmaktadır. Bu durumu aşmak için aile eğitimi üzerine çalışan alan uzmanlarından destek alınarak ailelerin kararlara katılım sürecini olumlu yönde değiştirebileceğini söyleyebilirim.” (Ö8) ifadesini kullanmıştır.

Öğretmenler, ailelerin okulda alınan kararlara katılımının arttırmak için ailelere eğitim verilmesi bağlamında uzmanların okula getirtilerek ailelere seminerler verilmesi, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi, aile ziyaretleri yapılarak bilgilendirmeler yapılması, ailelere okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitimde ebeveyn rolüne yönelik bilimsel çalışmalar gönderilmesi konularına vurgu yapmıştır. Ayrıca halk eğitim müdürlükleri ile iş birliği yapılarak ailelerin eğitim durumunun arttırılması (eğitim seviyesi düşük aileler öncelikli olmak kaydıyla) sağlanması gerektiğine öğretmenler vurgu yapmıştır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Halk eğitim müdürlükleri ile iş birliği yapılarak ailelerin eğitim durumunun arttırılması (eğitim seviyesi düşük aileler öncelikli olmak kaydıyla) konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; “Eğitim seviyesi düşük aileler, okul faaliyetlerine katılımı isteksizdirler. Bu ailelere ne yapsak okula gelmiyorlar. Halk eğitim müdürlükleri ile iş birliği yapılarak eğitim seviyesi düşük ailelerin eğitim durumunun arttırılması sağlanabilir. Bu konuda bütün imkânlar seferber edilerek veliler ikna edilerek eğitimlere gitmesi sağlanmalıdır.”(Ö3) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını arttırmak için sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesinin sağlanması gerektiğini ifade ederken şu sözleri kullanıyor: “Okul öncesi eğitimde aile bilinci çok önemlidir. Bilinçli ailelerin çocukları okul içinde diğer çocuklardan farklı oldukları onlara göre daha düzenli olduklarını görüyorum. Kendi fikrimi söylüyorum. Ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını arttırmak için sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi sağlanabilir. Bilinçsiz ailelerin topluma katkısı olmayacağı gibi kendilerine de katkıları olmayacaktır.” (Ö6). Bunun yanında öğretmenler aile ziyaretleri yapılarak bilgilendirmeler yapılmasını belirtirken “Okullar belli sınırları olan kurumlar değildirler. Okulların okul dışında da görevleri vardır. Bu görevlerden biri de aile ziyaretleridir. Özellikle okulda karar alma süreçlerine katılmayan ailelerin evlerine planlı bir şekilde ziyaretler yapılabilir. Yapılan ziyaretler zamanla ailenin okul ile etkileşiminin artması ile sonuçlanacağını söyleyebilirim.” (Ö7) ifadelerini kullanmıştır.

Öğretmenler, ailelerin okulda alınan kararlara katılımının arttırmak için ailelere yapılması gerekenler arasında öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler verilmesi, okul faaliyetlerine katılmayan veliler için etkinliklerin tekrar edilmesi, ailelere diğer eğitim kademelerinde öğrenci başarısı için okul öncesi eğitimin öneminin kavratılması gerektiğini sıralamışlardır. Bu konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden çeşitli örnekler aşağıda verilmiştir.

Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler verilmesi konusunda araştırmaya katılım gösteren bir öğretmen; “Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere yönelik düzenlenecek hizmet içi eğitimlerin ailelerin kararlara katılımını arttırabilir. Bu konuda verilen hizmet içi eğitimler aile temalı ve aileyi okula çekebilmek için yapılacakları odak noktası olarak almaları gereklidir.”(Ö1) diyerek kendini ifade etmiştir. Başka bir öğretmen ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını arttırmak için okul faaliyetlerine katılmayan veliler için etkinliklerin tekrar edilmesi gerektiğini ifade ederken şu sözleri kullanıyor: “Çeşitli zamanlarda okulda yapılan faaliyetlere veliler iş yoğunluğu gibi çeşitli gerekçelerle katılamamaktadırlar. Bu konuda ailelerin okuldaki karar alma sürecine katılımını arttırmak için okul faaliyetlerine katılmayan veliler için etkinliklerin tekrar edilmesi sağlanabilir. Böylelikle ailelerin etkinliklere katılım durumu arttırılabilir. Biraz yorucu bir süreç olabilir.

Ama öğrenciler için bu tarz çalışmalar çok yararlı olacağını söyleyebilirim.” (Ö2). Bunun yanında ailelere diğer eğitim kademelerinde öğrenci başarısı için okul öncesi eğitimin öneminin kavratılması gerektiğini belirtirken “İlkokula başlarken öğrencilerin okul öncesinden hazır bir şekilde gitmeleri başka bir ifade ile hazırbulunuşluklarının yüksek olması iyi bir ilkökul eğitimi alınması konusunda öğrencilerin işini kolaylaştıracaktır. Çünkü sınıf öğretmenleri ile yaptığımız konuşmalarda bu durumu her zaman dile getiriyorlar. Okul öncesi eğitim almış öğrencilerin bir adım daha önde olduklarını söylüyorlar. Bu durumun ailelere kavratılması gereklidir.” (Ö9) ifadelerini kullanmıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuçlar

Yapılan araştırmada katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerde okul öncesi kurumlarda eğitim-öğretim faaliyetleri, okulun fiziki durumu ve aile ile iş birliğiyle alınan kararlarda ailelerin katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili alınan kararlar bağlamında öğrenme faaliyetlerine destek verme, okula giriş-çıkış şeklini düzenleme, giriş ve çıkış saatlerini öğrenci/öğretmen/veli durumlarını dikkate alarak düzenleme ve ailelerin eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili etkinlikleri düzenleme konularına katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

Okulun fiziki durumu ile ilgili alınan kararlar konusunda okulun temizliği ve temizlik görevlisi temini ile okul güvenliği ile ilgili kararlara katılım, okulun bakım ve onarım işlerinin yapılması konularında ailelerin alınan kararlara katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

Aile ile iş birliğiyle alınan kararlar bağlamında öğrencilerin beslenme durumu ile ilgili kararlara katılım gösterme, mali konularındaki kararlara katılım ve sosyal faaliyetler konusunda okulda neler yapılabileceği konularında ailelerin kararlara katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin ailelerin öğrencilerin beslenme durumu ile ilgili kararlara katılım göstermesi ve okulda mali konularda alınan kararlara katılım gösterme konularında istekli oldukları ve bu tür durumlarda kararlara katılım gösterdiklerini yoğun olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Ailelerin ifade edilen kararlara katılım göstermeleri, öğrencilerin temel ihtiyaçları başka bir ifade ile öğrencileri doğrudan ilgilendiren kararlara ailelerin yüksek katılım gösterdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmada ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermelerinin kararların niteliğini artmasına, kararların uygulanabilirliğini sağlamasına ve kararlar hakkında veli bilgisinin artmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Araştırmada ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermelerinin kararların niteliğini arttırmasının sağladığı katkının öğrencilere ve okula yarar sağlamasına, iş birliği ortamı oluşturmaya ve uyum sorunlarını gidermesine olumlu yönde katkısının olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermelerinin kararların uygulanabilirliğine sağladığı katkının beraberinde okulda doğru kararların alınmasına, alınan kararlara katılımın yüksekliğini sağlamasına, kararların ortaklaşa alınmasını sağlamasına ve ailelerin karar alımında görüş bildirmesi konularında pozitif değişimleri sağladığı belirlenmiştir.

Araştırmada ailelerin okulda alınan kararlara katılımı göstermelerinin kararlar hakkında veli bilgilendirmesini arttırmasının, ailelerin okulda alınan kararlar hakkında farkındalıklarının artmasını sağlamasına, aile ile olan iletişimin artmasını sağlamasına ve alınan kararların gerekçelerinin bilinmesini sağlamasına olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir.

Araştırmada okul öncesi kurumlarda ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörlerin okuldan ve ailelerin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklandığı belirlenmiştir. Okuldan kaynaklı faktörler arasında okul ve aile arasındaki iletişim eksikliği, öğrenci sayısının fazlalığı, okul yönetiminin veliye yönelik olumsuz davranışları, rehberlik faaliyetlerinin yetersizliğinin ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörler arasında yer aldığı belirlenmiştir.

Ailelerin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklı faktörler arasında bazı ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması, ailenin ekonomik durumunun düşük olması, ailenin yapısı (geniş veya parçalanmış aile) ve ailedeki çocuk sayısının fazlalığının ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörler arasında yer aldığı belirlenmiştir. Okuldan ve aileden kaynaklı faktörler dışında ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörler arasında ebeveynlerin iş yoğunluğunun fazla olmasının, aile kültürü, bilinçsizlik ve okul öncesi eğitime yönelik bakış açısının olumsuz olmasının yer aldığı da belirlenmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörler arasında en fazla okul ve aile arasındaki iletişim eksikliğini ve ebeveynlerin iş yoğunluğundan dolayı okul kararlarına katılım göstermemelerini yoğun olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Belirtilen durum ailelerin kararlara katılımının yalnızca okuldan veya yalnızca ailelerden kaynaklı olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmada okul öncesi kurumlarda ailelerin okulda alınan kararlara katılımını arttırmak için aile-okul etkileşiminin artırılması ve ailelere eğitim verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Aile-okul etkileşiminin artırılması konusunda ailelerle iletişim artırılması, sosyal faaliyetlerde artış sağlanması, alan uzmanlarından destek alınması, velilerle görüşmelere yeterli zaman ayarlanması, rehberlik faaliyetlerinde artış sağlanması gerektiğine vurgu yapıldığı belirlenmiştir.

Ailelere eğitim verilmesi konusunda sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi, aile ziyaretleri yapılarak bilgilendirmelerin yapılması, ailelere okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitimde ebeveyn rolüne yönelik bilimsel çalışmalar gönderilmesi, halk eğitim müdürlükleri ile iş birliği yapılarak ailelerin eğitim durumunun artırılması (eğitim seviyesi düşük aileler öncelikli olmak kaydıyla) önerilmiştir. Bunların dışında araştırmada öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim verilmesinin, okul faaliyetlerine katılmayan veliler için etkinliklerin tekrar edilmesinin, ailelere diğer eğitim kademelerinde öğrenci başarısı için okul öncesi eğitimin öneminin kavratılmasının ailelerin okulda alınan kararlara katılımını arttıracakları belirlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü görüşme sorusuna öğretmenlerin verdikleri yanıtlar neticesinde öğretmenlerin ailelerin kararlara katılımını arttırmak için okul aile arasındaki iletişimin artırılması gerektiğini yoğun olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Belirtilen durum ailelerin kararlara katılım göstermelerini arttırmanın yolunun iletişimden geçtiği şeklinde değerlendirilebilir.

Tartışma

Araştırmada öğretmenlerin ailelerin kararlara katılımının kararların öğrenci ve okul yararına olması, doğru kararların alınması, alınan kararlara katılımın yükseliği ile sonuçlandığını yoğun olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Belirtilen durum ailelerin kararlara katılım göstermelerinin kararların niteliğinin artması bağlamında önemli olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Öğretmenler, ebeveynlerden sonra çocuğun eğitim sürecine profesyonel anlamda dahil olan ilk bireylerdir. Öğretmenlerin kendi yaşantılarından getirmiş oldukları psiko sosyal özelliklerinden bağımsız hareket edebilme yeteneğine ve olumlu etkileşim becerilerine sahip, farkındalık düzeyleri yüksek, bilişsel süreçlerine hakim ve iyi eğitimli

olmaları gerektiği düşünülmektedir. Çocuk ve aileyi yakından tanıyarak eğitsel süreçleri ebeveynlerle birlikte ve çocuk özelinde dizayn edebilme becerisine de hakim olmaları beklenmektedir (Haktanır ve Akgün, 2019).

Şaban (2011) yaptığı çalışmada, çocukları ilköğretim okullarına devam etmekte olan velilerin eğitime katılım düzeyleri ve tercih ettikleri katılım türlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, çocukların eğitimine yüksek oranda ebeveyn katılımı olduğu; ebeveynlerin, yetiştirme ve iletişimi daha öncelikli olarak tercih ettikleri belirlenmiştir. Daha düşük notlara sahip ebeveynlere kıyasla daha başarılı çocuğu olan ebeveynler, ilköğretim diplomasına sahip ebeveynlere kıyasla üniversite diploması olan ebeveynler, çok çocuklu ebeveynlere kıyasla tek çocuğu olan ebeveynlerin aile katılım etkinliklerine daha fazla katılım gösterdikleri belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları yapılan araştırmanın ailelerin kararlara katılımını engelleyen faktörler arasında yer alan çocuk sayısının fazlalığı, eğitim durumu ve iletişim eksikliği bağlamında örtüştüğü söylenebilir.

Köksal Eğmez (2008) tarafından yapılan çalışmada çeşitli sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin eğitim faaliyetlerine katılım durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada aile eğitim etkinliklerinin ailelerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre bireysel olarak tasarlanmadığı belirlenmiştir. Bu sosyal iletişim eksikliğinin bir sonucu olarak aile oluşumunu destekleyici eğitim programları uygulanmamış ve ailelerin evrensel olarak desteklenmediği görülmüştür. Bu araştırmanın sonuçları yapılan araştırmanın ailelerin desteğine ve iletişimin artırılması ve sosyal etkinliklerin okul faaliyetlerine katılamayan veliler için tekrar edilmesine ilişkin sonuçlarla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Kaya, Dinç ve Cihangir (2004) tarafından yapılan çalışmanın amaçları arasında anne ve babalar ile öğretmenlerin aile katılımı konusunda beklentilerinin ve rollerinin tespiti edilmesi yer almaktadır. Araştırmada anne ve babaların görüşleri doğrultusunda ebeveynlerin aile katılımının temel alındığı etkinliklere katılım konusunda istekli olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda okulda aile katılımına yönelik etkinliklerin yapıldığı fakat ebeveynlerin etkinliklere katılım hususunda daha fazla sorumluluk almaları gerektiğine vurgu yapılmıştır. Yapılan araştırmada bağlamında velilere okul etkinliklerine katılımı için yapılması gerekenler ile ilgili sunulan önerilerle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Ekinci (2006) tarafından yapılan çalışmada aile katılımı sağlanarak oluşturulan sosyal beceri eğitim programıyla okul öncesi eğitim alan çocuklardaki değişimin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada deney grubunda bulunan çocukların annelerinin aile katılım puanlarının sosyal beceri eğitim programı başlamadan önceki sürece göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.

Akkaya (2007) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinin okul öncesi dönemde aile katılımı temelinde yapılan etkinlikler çerçevesinde belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin ve velilerin, aile katılımı etkinliklerinin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerinde pozitif manada etkili olduğu yönünde görüşlerin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin ve velilerin aile katılımı etkinliklerine ailelerin katılımından dolayı memnuniyet duydukları da belirlenmiştir. Bu durum yapılan araştırmada aile katılımının öğrenci ve okul bağlamında öğrencilere sağladığı yararlar bağlamında örtüştüğü söylenebilir.

Araştırma bağlamında elde edilen sonuçlar aile katılımının önemini ortaya çıkardığı söylenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı güncellemiş olduğu öğretim programlarında aile katılımının önemini sürekli olarak yinelemiştir (Köyceğiz, Ağaçdan, Akaydın, Yorgun ve Tezel Şahin, 2016). Ayrıca okul öncesi dönem eğitim öğretim faaliyetleri açısından ebeveynlerin katılım

gösterdikleri bir dönemdir. Nitekim Şen (2022) eğitimde veli katılımını ele aldığı çalışmasında ebeveynlerin okul öncesi eğitimde ve ilkokulda eğitime katılım noktasında belli bir seviyeye kadar istenilenlere cevap verebilirken eğitim kademesi yükseldikçe ortaokulda ve lisede her bakımdan eğitimin dışında kalmaya başladıklarına vurgu yapmıştır. Bu durum aile katılımının okul öncesi eğitim dönem için önemini bir kez daha ortaya çıkardığı söylenebilir.

Öneriler

Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin okulda alınan kararlara katılımını arttırmak için aile-okul etkileşimin arttırılması bağlamında iletişim arttırılması, sosyal faaliyetlerde artış sağlanması, alan uzmanlarından destek alınması, velilerle görüşmelere yeterli zaman ayarlanması, rehberlik faaliyetlerinde artış sağlanması, ailelere eğitim verilmesi ve bu konuda alan uzmanlarından destek alınması, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi, aile ziyaretleri yapılması önerilebilir.

Yapılan çalışma devlet okul öncesi eğitim kurumların görev yapan öğretmenlerin ailelerin okuldaki karar alma süreçlerine katılımını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak araştırmalarda özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri alınarak devlet ve özel eğitim kurumlarında öğrencisi olan ailelerin okul karar alma süreçlerine katılım davranışları karşılaştırılabilir.

Yapılan çalışma öğretmenlerle görüşmeler yapılarak nitel araştırma yaklaşımı ile gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışmada nicel araştırma yöntemleri de araştırma sürecine dahil edilerek karma yöntem temelli araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akkaya, M. (2007). *Öğretmen ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar, M.C. (2000). *Okulöncesi eğitim ve anasınıfı programları*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arık, İ. A. (1991). *Öğrenme psikolojisine giriş*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No:3245.
- Arkonaç, S. (1993). *Psikoloji, zihin süreçleri bilimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım. Yayın No:148.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-18.
- Ekinci, V. D. (2006). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Ersoy, Ö., Ömeroğlu, E. ve Kandır A. (2003). *36-72 aylık çocukların eğitimi için yıllık plan örnekleri ve aile katılımı çalışmaları*. Aile katılımı çalışmaları. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Günay Bilaloğlu, R. ve Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Gürşimşek, İ. (2002). *Etkin öğrenme ve aile katılımı. Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Güzelyurt, T., Birge, F. ve Ökten, A. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımına yönelik görüşleri. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(1), 64-74.
- Haktanır, G. ve Akgün, E. (2019). Aile görüşmeleri. Z. F. Temel (ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları*, içinde (s. 248-268). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, Ö., M., Cihangir, S. ve Dinç, B. (2004). *Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımına yönelik bir model önerisi*. 1. Uluslararası Okulöncesi Eğitim Kongresi. YA-PA Yayınları: İstanbul, 379-397.
- Köksal Eğmez, C.F. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin eğitime katılımı (Kocaelinde beş anaokulunda yapılan araştırma)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Köyceğiz, M.; Ağaçdan, M.; Akaydın, D.; Yorgun, E. ve Tezel Şahin, F. (2016). Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programlarında aile katılımının dünü ve bugün. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 619-625.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Meb Basımevi.
- MEB. (2015). *MEB Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (2003). *Kız sanat okulları için okulöncesi eğitimi*. İstanbul: MEB.
- Orçan Kaçan, M., Kimzan, İ., Güler Yıldız, T. ve Çağdaş, A. (2019). Öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 370-381.
- Şaban, C. (2011). *İlköğretim okullarında velilerin eğitime katılım düzeyleri ve tercih ettikleri katılım türleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şen, Y. E. (2022). Eğitimde veli katılımı: Doküman incelemesi. *Asya Studies*, 6(22), 73-86.
- Tezel-Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 23-31.
- Toran, M. ve Özgen, Z. (2018). Okul öncesinde aile katılımı: Öğretmenler ne düşünüyor, ne yapıyor? *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 229-245.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazar, A., Çelik, M. ve Kök, M. (2008). Aile katılımının okul öncesi eğitimde ve 2006 okul öncesi eğitim programındaki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 233-243.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.